

Skratku organizácie, často nazývanej aj ako družstvo, s maďarským názvom „*Felvidéki magyar közművelődési egyesület*“, po slovensky „*Hornoviediecky maďarský vzdelávaci spolok*“ poznáme v tvaroch F. M. K. E., ale i vo fonetickom prepise Femke, no správne je len FMKE. Čo však vieme o samotnej organizácii? Na doplnenie informácií sme nazreli do časopisu Hlas, roč. II, č. 8, dňa 1. marca 1900, s. 282 – 287.

Bol spolok FMKE vzdelávacím?

Zakladané boli podľa vzoru nemeckých školských klubov. Čo bolo ich prvoradým cieľom sa dozvedáme hneď v úvode príspevku – *Chce na Slovensku vlasteneckého ducha kriesiť, užívanie maďarskej reči šíriť a napomáhať všeobecné dobro, vzdelávanie ľudu v smere maďarsko-národnom, usiluje sa vyrvať národu slovenskému jeho jazyk materinský, pomadžarčiť a znemravniť ho. Otvorene hlása boj, proti „prúdom“ slovenským.*

Dosahujú to tým, že zakladajú maďarské „óvody“ – detské opatrovne (bola aj v Prievidzi a spolu na Slovensku ich bolo 38), ale podporujú aj školy, hlavne tie, v ktorých sa maďarizuje. Odmeňujú učiteľov, ktorí šíria „*maďarskú štátnu ideu*“, a ktorí vykazujú „pekné“ výsledky v šírení maďarskej reči.

Sídlom družstva je Nitra, no oblasti pôsobenia sú rozdelené podľa stolíc na odbory. Úradníci odborov sú na valnom zhromaždení volení vždy na päť rokov. Členom spočiatku mohol byť len uhorský občan, ale po zverejnenej – *správe z r. 1898/9 sa doznáva riaditeľstvo, že za posledných šesť rokov družstvo stále klesá.* Preto v záujme rozširovania spolku upravili v stanovách niekoľko paragrafov čím umožnili, že členom sa môže stať každý, aj v zahraničí. *Femke to vláda povolí, a „Maseálnej slovenskej spoločnosti“ vytrela všetkých za hranicami žijúcich členov, z ktorých väčšinu tvorili Slováci, ba niektorí sú aj občanmi uhorskými.* Aj takto postupovali úradníci, s nerovnakým metrom.

Spolok „žil“ tzv. z dobrovoľných príspevkov, no ich vymáhanie nebolo vždy úspešné, doslovne – *výsledok bol mizerný.* V tejto časti príspevku sa dozvedáme, že – *po sedemnástročnom trvaní je to nevalný úspech...*, ale zrejme hlavným dôvodom je to, že – *prostriedky tohto spolku sú nemravné, nanajvýš nehumánne, presiaknuté násilníkymi chuťkami a zaslepené utópiou*

Bol spolok FMKE vzdelávacím?

jednorečového maďarského štátu... Štát činnosť klubov podporoval no – najviac z príspevkov dostali v krajoch neslovenských. Boli však aj slovenské obce, ktoré na chod spolku prispeli značnou finančnou čiastkou. Priemerná dotácia jednej detskej opatrovne bola vo výške 600 zlatých.

Nasleduje však aj celková charakteristika výučby – učia sa slovenské deti 4 – 6 ročné, pravda všetko po maďarsky! V niektorých sú učiteľky, ktoré vôbec slovensky nevedia. Čo sa naučili deti v týchto mučiarňach? Nič! Najviac niekoľko pesničiek. Nie pochopom, pojmom učia tu, učia ich len pesničkám obsahu niekedy nízkeho, banálneho. Vlastne len zvukom maďarským, bo deti nechápu čo vravia, ony sa to naučia preto, že musia, spievajú ako papagáje. Účel opatrovieň skrátka je: ohlupovanie detí slovenských. Femka vo svojom náručí „vzdeláva“ 2 500 slovenských detí.

*Okrem už spomínaných óvod zakladajú aj spevokoly preto, že – chcú vplývať na zlepšenie mravov ľudu slovenského! No najhlavnejším poslaním je pomaďarčenie škôl. I tam postupovali organizovane – *Plastická mapa Slovenska musela ísť na povalu, nápisy na predmetoch musia byť dvojjazyčné (maďarsko-slovenské); musia sa kupovať maďarské knihy atď.* Poslanec Széll sa vystatoval týmto aj na sneme.*

*Počet členov nezverejňujú – iste ich bude po niektorých stoliciach málo, preto mlčia. Vo Zvolene ich je 547, v Trenčíne 528. Spolu bude členov asi 3000 – 3500. Na maďarizačné ciele využívali aj reklamu, a preto – niektoré švíballárne v trenčianskej župe budú vyrábať zápalky „F. M. K. E.-gyufa“; iste procento dajú tieto továrne Femke. Nastupuje tu však výzva na odpor – *Preto pozor, nekupujte podobné, ale radšej trenčianske „slovenské zápalky“ alebo české matičné.**

*V tom období však nehrozila maďarizácia len zvonka, ale aj zvnútra. Ako my maďarizujeme sami seba? Jedny noviny naše priniesli úvodník, namierený proti maďarčeniu názvov obcí. Redaktor bol preň zavretý, a na vysokú peňažitú pokutu odsúdený. Preto autor príspevku vyzýva – *Píšme aspoň najprv Slovensky, potom Maďarsky. Veď poštári zabudnú tým spôsobom skoro všetky slovenské miestopisné názvy.**

*Autor (zrejme novinár pod skratkou F. H.) je nielen dobrým pozorovateľom, ale aj kritikom vtedajších domácich pomerov, preto uverejňujeme jeho názor v plnom znení – *Je to vlastne výsmech samých seba. Preklíname maďarské školy, v ktorých nie len že sa deti naše málo naučia, ale navykajú si nevážiť vlastného národa a obzvlášť ľudu. Je všeobecne známo, že na školách uhorských panujú maďarské nemravy; pýcha, hrdosť, aristokratizmus, panské**

Bol spolok FMKE vzdelávacím?

chútky, pohrdanie ľuďom, delníctvom a týmito nasiaknu skoro všetci naši študujúci. Ba aj prenasledujú ich, akoby sami (Maďari) chceli povedať: „toto nie sú pre vás školy, vy choďte do Čiech, na Moravu študovať“. Ale aj tí „národovci“, ktorým hmotné pomery dovoľujú, neposielajú svoje deti za hranice študovať, ale nechávajú ich odnárodňovať maďarskými školami! Ako možno žiadať toto od tých, čo nemôžu mnoho vynakladať na štúdiá? Koľká to ľahostajnosť! My sa bavíme pri zvukoch maďarských (čardáš), po maďarsky hovoríme kvôli holičom, kelnerom, úradníkom, kupcom, na pošte, pri pokladnici železničnej, podpisujeme sa na všelijakých listinách, poukážkach, účtoch atď. maďarsky! Aká to zbabelosť ohromná! Pre zábavu zriaďujeme maďarónsko-židovsko-slovenský „maškarný bál“ v budove patriacej celému národu! Keď raz jeden z mladších tvrdil, že miesto opovrhovania Maďarmi a i maďarónmi, mali by sme ich stálym stykom, (vážnym a nie len s nimi lumpovať), hľadať presvedčať, získať, bolo zle nedobre na neho. Teraz, keď ide len o zábavu, čo sú v stave spáchať slovenskí ľudia v slovenskom kultúrnom centre, v stredu „národne“ zmyšľajúcej mládeže, pod očami slávnych poetov, spisovateľov.

Článok je ukončený zamyslením, či skôr zhodnotením – *Naše stanovisko k Femke je jasné. Nemravný cieľ, rozumu a všem pedagogickým zásadám protiviace sa prostriedky spolku určujú naše chovanie, náš principiálny odpor a obranný boj.*

Aktuálne zamyslenie zo súčasnosti pridáva spracovateľ príspevku. Je to len „podobnosť čisto náhodná“ alebo je v tom istá slovenská prispôsobivosť, keď s podobným vnútorným pohrdaním slovenčinou, viac ako po sto rokoch od zverejnenia citovaného článku, všetko v súčasnom živote anglikanizujeme? Už nemáme gazdov, ale len farmárov, aj to živoriacich. Nemáme krčmy, či pohostinstvá, ale len puby (čítaj paby), v ktorých sa verní štamgasti rovnako opijajú, ako v našich bývalých krčmách. Už nemáme šopy, veď načo by nám aj boli, keď o poľnohospodárstvo a samozásobenie nedbáme, no iné shopy (čítaj šopy) nám rastú ako po daždi.

Teraz už na to, aby sme pomaly zabudli aj na slovenčinu nepotrebujeme žiadnu inštitúciu, žiadne odnárodňovanie, o to sa postaráme sami. Stačí nám na to počítač, či mobil, do ktorého vpisujeme najčastejšie len skratky, aj to bez diakritiky, preto už, najmä mladí, nevedia „vypotiť“ takmer žiadnu rozvitú vetu, čo možno sledovať v rôznych internetových diskusiách. A ak áno, tak sú samozrejme plné vulgarizmov.

Ján Sabo (1942)